

Motion till riksdagen 2008/09:U4

**av Maria Wetterstrand m.fl. (mp)
med anledning av prop. 2007/08:168**

Lissabonfördraget

1 Sammanfattning

Lissabonfördraget är ett steg i fel riktning för EU. Unionen skulle behöva en helt annan inriktning för framtidens utmaningar, framför allt när det gäller klimatfrågorna.

Det är märkligt att regeringen lägger fram en proposition om Lissabonfördraget nu eftersom det blev ett nej i den irländska folkomröstningen om fördraget. Det rimliga vore att avbryta ratifikationsprocesserna i Sverige eftersom fördraget i sin nuvarande form har fallit.

Miljöpartiet de gröna anser att det är helt centralt att före riksdagsbehandlingen av Lissabonfördraget veta huruvida det kan behövas ett juridiskt bindande protokoll med garantier för att säkerställa att den svenska modellen med kollektivavtalslösningar inte ska kunna överprövas av EG-domstolen.

Miljöpartiet har under hela den långa process som funnits med EU-konvent, förslag på EU-konstitution och nu senast Lissabonfördraget lagt fram åtskilliga förslag på hur EU kan göras bättre (se tidigare motioner och reservationer i riksdagen) t.ex. i det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet. Regeringen har dock valt att inte ta hänsyn till dessa krav. Beklagligt nog har den borgerliga regeringen valt en passiv linje, och den har inte ens velat lyfta fram förslag som den själv ursprungligen stött. Statsminister Fredrik Reinfeldt (m) har i stället lojalt slutit upp bakom EU-majoriteten och inte tagit till vara viktiga svenska intressen. Den moderatstyrda regeringen har inte ens försökt förverkliga sitt vallöfte om att arbeta för ett ”smalare men vassare EU”. I stället har vi fått ett ”bredare och fetare EU”. I denna partimotion väljer vi nu att lägga fram några av förslagen igen för att visa på vår övergripande syn på processen och innehållet i Lissabonfördraget.

Lissabonfördraget innebär en kraftig förskjutning av makten inom EU från de små länderna till de stora. Sveriges inflytande i EU:s ministerråd minskar och därmed våra möjligheter att påverka lagförslag.

Förslaget om att införa ”passarerler” innebär att Europeiska rådet med enhällighet kan besluta om att avskaffa vetorätten och gå över till beslut med kvalificerad majoritet på områden där fördraget kräver enhällighet.

Fel! Okänt namn på

Om Lissabonfördraget går igenom kommer EU att också få en EU-president och en utrikesminister för EU. Medlemsländerna kommer inte längre att vara garanterade representation i EU-kommissionen, vilket kraftigt undergräver principen att EU-kommissionen består av representanter från alla EU:s länder.

Det nya fördraget är också ett allvarligt hot mot alliansfriheten. Enligt avsnitt 42:3 i EU-fördraget förbinder sig medlemsländerna till militär upprustning, och artikel 42.2 innebär att man tar ett principbeslut om upprättande av en EU-armé.

Inte heller innehåller det nya förslaget någon miljögaranti som tillåter länder att gå före med en tuffare miljöpolitik. Några nya verktyg för att ta itu med klimatproblemen finns inte heller. De åtaganden som EU gjorde i mars 2007 om att t.ex. minska utsläppen med 20 % till 2020, vilket var ett steg i rätt riktning, gjordes utan att Lissabonfördraget fanns och baserades i stället på ett mellanstatligt beslut.

Miljöpartiet anser att Lissabonfördraget står i strid med Sveriges grundlag, regeringsformen 10 kap. 5 §, rörande ”principerna för statskicket” och att beslut gällande Lissabonfördraget därför ska ske i enlighet med grundlagsändringar, dvs. två riksdagsbeslut med mellanliggande val.

Nya fördragsändringar ska i EU antas enhälligt. Efter att Frankrike och Nederländerna röstade nej till EU-konstitutionen trodde vi att EU skulle tagit intryck av kritiken och försöka göra något åt sin bristande legitimitet, demokrati och centralisering. Men i stället har man valt att presentera det nedröstade förslaget under ett nytt namn. Huvudsyftet är att driva igenom förslaget utan att ge folk chansen att säga sin mening. Nu ser vi samma utveckling igen med hur EU-eliten inte tar hänsyn till att Irlands folk röstade nej till Lissabonfördraget, som därmed måste anses ha fallit.

Med de stora överföringarna av makt till EU som föreslås i Lissabonfördraget menar vi att det krävs en svensk folkomröstning.

Vi avslutar med att citera vad Luxemburgs premiärminister Jean-Claude Juncker, som är en varm anhängare av den nya EU-grundlagen, sade om EU-toppmötet midsommaren 2007 när frågan om Lissabonfördraget till stora delar gjordes upp:

Huvudbekymret för somliga av mina kolleger runt bordet var att komma överens om ett fördrag som kunde antas utan folkomröstning. Jag är förvånad över att man är så rädd för sin befolkning.

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	5
4	Bakgrund.....	8
4.1	EU:s framtidskonvent.....	8
4.2	Tankepausen.....	9
4.3	Svenska regeringen passiv i förhandlingarna	9
4.4	Den omdöpta EU-konstitutionen, Lissabonfördraget	10
4.5	Irländska folket röstar nej.....	11
5	Institutionella förändringar.....	11
5.1	Röstviktningssystemet.....	11
5.2	Principen om en EU-kommissionär per land avskaffas.....	12
5.3	Det blir en EU-president.....	13
5.4	EU-kommissionen går mot att bli en EU-regering	13
5.5	Utrikesministern	14
5.6	De nationella parlamentens roll.....	15
5.7	EG-rättens företrädare	16
5.8	Flexibilitetsklausul	16
5.9	Passerellerna.....	17
5.10	Äntligen en utträdesparagraf	18
5.11	Medborgarinitiativet borde vara kraftfullare	18
5.12	Inget slut på EU-parlamentets flyttcirkus.....	18
5.13	Den öppna samordningsmetoden	18
6	EU:s utrikes- och försvarspolitik.....	19
6.1	Alliansfriheten urholkas	19
6.2	Ömsesidiga försvarsgarantier	20
6.3	Det blir en upprustningsplikt	20
6.4	Militära operationer i EU:s namn	20
6.5	Solidaritetsklausul	21
7	Mer makt i rättsliga och inrikes frågor	21
7.1	Vetorätten slopas	21
7.2	Nej tack till EU-polis.....	22
7.3	Nej till harmonisering av straffrätten.....	22
7.4	Åklagarmyndighet.....	23
8	Rättighetsstadgan	23
8.1	Fackliga rättigheter.....	24
8.2	EU som juridisk person	24
9	Nej till en enhetlig asyl- och invandringspolitik.....	25
10	Ökad öppenhet i EU?	25
10.1	Övergripande.....	25
10.2	Kräv meddelarfrihet för EU-anställda	26
11	Miljöfrågorna glömdes bort	26
11.1	Klimatskrivningen	26
11.2	Miljögarantin.....	27
11.3	Euratom blir tyvärr kvar	27
12	Rymdpolitik	27

Fel! Okänt namn på

13 Inget undantag från EMU	28
14 Kan riksdagen godkänna fördraget enligt grundlagen?	29
15 Reflexionsgruppen för ”nya” EU har börjat	30
16 Sverige måste ha en folkomröstning.....	30
17 Avslutande lagändringar.....	31

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att röststyrkan för små länder, som Sverige, inte ska minska.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att varje land i EU ska ha en egen EU-kommissionär.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU inte ska ha en EU-president eftersom det innebär en maktkoncentration.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det inte ska vara tillåtet att vara både EU-president i rådet och ordförande i EU-kommissionen på samma gång.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Europeiska rådet ska utse ordförande i EU-kommissionen och ledamöter i EU-kommissionen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU inte ska ha någon utrikesminister.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s medlemsländer ska ha rätt att föra en egen utrikespolitik.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett lagförslag automatiskt ska dras tillbaka från EU-kommissionen om en tredjedel av de nationella parlamenten protesterar.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förklaring 17, gällande EG-rättens företräde framför medlemsländernas lagar och som nu är fogad till fördraget, bör avskrivas helt.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att artikel 308, den s.k. flexibilitetsklausulen, ska tas bort eftersom den ger EU möjlighet att med enhällighet anta rättsakter på områden som inte angetts i fördraget och där EU i dag inte har makt.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att passerellerna ska tas bort eftersom dessa gör det möjligt för EU att övergå från mellanstatligt till överstatligt beslutsfattande.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att medborgarinitiativet borde vara mer kraftfullt.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU-parlamentets flyttcirkus ska upphöra och att parlamentet endast ska ha ett säte.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den öppna samordningsmetoden inte ska omformuleras till att bli en metod att försöka överta behörigheten från medlemsstaterna.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska alliansfriheten urholkas med föreslagna skrivningar i Lissabonfördraget.

Fel! Okänt namn på

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att varje enskilt medlemsland i EU själv ska förfoga över sitt försvar.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att artikel 42.7 gällande ömsesidiga försvarsåtaganden bör utgå från Lissabonfördraget.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om artikel 42.3 bör tas bort så att det ska vara tillåtet för ett medlemsland i EU att militärt nedrusta.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU inte borde ha någon solidaritetsklausul enligt artikel 222 där ”militära resurser” ska tillhandahållas av medlemsstaterna.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vetorätten inom de s.k. rättsliga och inrikes frågorna ska vara kvar.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den fria rörligheten för personer i EU är viktig och bör utvidgas till hela Europa.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polisiära frågor ska fortsätta vara en nationell angelägenhet.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s polisbyrå inte ska ha operativa befogenheter i enskilda medlemsländer.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polissamarbete ska ske i mellanstatliga internationella samarbetsorgan, som t.ex. Interpol.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte EU-harmonisera straffrätten.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrättandet av en åklagarmyndighet i EU dels inte är sakligt befogat, dels är ett steg i riktning mot att göra EU till en stat och därför inte bör genomföras.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om garantier för att säkerställa att den svenska modellen med kollektivavtalslösningar inte ska kunna överprövas av EG-domstolen.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utländska företag som verkar i Sverige ska följa samma regler som svenska företag och att kollektivavtalen ska skyddas.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU inte ska få status som juridisk person.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de enskilda medlemsstaterna i EU ska ha rätt att föra en mer solidarisk och generös asyl- och invandringspolitik än den EU anger.

Fel! Okänt namn på

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen måste verka med kraft, oavsett om EU-grundlagen antas eller inte, för att ge de nationella parlamenten rimliga möjligheter att utföra sina demokratiska kontrollfunktioner.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU-anställda ska ha stärkt meddelarfrihet bl.a. för att våga avslöja bedrägerier och oegentligheter i EU-byråkratin.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att miljö- och klimatkraven bör höjas och tydliggöras för att på så sätt skapa reella politiska verktyg på EU-nivå i miljö- och klimatfrågorna.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Lissabonfördraget borde innehålla en miljögaranti, dvs. rätten för ett medlemsland att införa strängare regler på miljöområdet.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Euroatomfördraget bör strykas.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett protokoll om hållbar utveckling bör införas i EU-fördraget.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rympolitik inte ska överföras till EU och få en rättslig grund i artikel 172a i EUF-fördraget.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska ha ett juridiskt bindande undantag från det tredje steget i den ekonomiska monetära unionen, EMU.
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Lissabonfördraget står i strid med Sveriges grundlag, regeringsformen 10:5 ”principerna för statskicket”.
40. Riksdagen beslutar att beslut gällande Lissabonfördraget ska ske i enlighet med grundlagsändringar, dvs. två riksdagsbeslut med mellanliggande val.
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att reflexionsgruppens mandat behöver klargöras och begränsas.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en folkomröstning om Lissabonfördraget ska hållas i Sverige.
43. Riksdagen avslår Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen samt de protokoll som har förtecknats i slutakten till fördraget.
44. Riksdagen avslår regeringens förslag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Fel! Okänt namn

4 Bakgrund

4.1 EU:s framtidskonvent

De senaste decennierna har de fördrag som reglerar hur EU styrs skrivits om ungefär en gång vart femte år. Varje förändring har inneburit att EU fått ytterligare makt över medlemsstaterna. 1986 infördes majoritetsbeslut när det gällde den inre marknaden genom den s.k. enhetsakten. På ett toppmöte 1991 gjorde man upp om Maastrichtfördraget, som bland mycket annat innehöll beslutet om EMU och de första stegen för en utrikespolitik för EU. År 1997 kom Amsterdamfördraget och i december år 2000 Nicefördraget. Så fort en fördragsändring har trätt i kraft börjar man arbetet på nästa. Vid EU-toppmötet i Laeken 2001 diskuterade EU-ledarna hur medborgarna i EU:s medlemsländer skulle komma närmare EU, eftersom EU redan vid denna tidpunkt hade svårt att engagera vanliga människor. EU-ledarna beslöt därför att inkalla ett framtidskonvent.

Framtidskonventet bestod av representanter för medlemsländernas regeringar och parlament, EU-parlamentet och EU-kommissionen. Den svenska delegationen bestod av sex personer, dock ingen EU-kritiker. Till konventets ordförande valdes den f.d. franske presidenten Giscard d'Estaing. En av de första sakerna han gjorde var att föreslå att EU borde byta namn till Europas förenta stater. Så blev det tack och lov inte, men konventet antog flera förslag som gick i denna riktning.

Framtidskonventet presenterade sitt förslag sommaren 2003 och det överlämnades då till EU-ländernas stats- och regeringschefer som slutförhandlade det. Det fanns en stor kritik i Sveriges riksdag mot många av förslagen, och den kritiken kom inte bara från EU-motståndare. Majoriteten i Sveriges riksdag uttalade sig t.ex. mot förslaget om att inrätta en EU-president, mot de s.k. passerellerna, mot att skriva in i fördraget att EG-rätten ska stå över svensk lag och mot att avskaffa principen om att varje land ska ha en EU-kommissionär. Dåvarande statsminister Göran Persson (s) lyckades dock inte få gehör för de svenska ståndpunkterna, och på EU-toppmötet den 18 juni 2004 kom regeringscheferna överens om att EU-konstitutionen i princip skulle se ut som konventets förslag.

Folkomröstningar genomfördes i Spanien, Luxemburg, Nederländerna och Frankrike och var också planerade på Irland, i Danmark, Estland, Tjeckien och Polen. I Storbritannien hade samtliga de tre stora partierna lovat en folkomröstning under föregående parlamentsval. I Sverige samlade den tvärpolitiska kampanjorganisationen Folkomröstning.nu in mer än 120 000 namn för en folkomröstning, men s-regeringen och de borgerliga partierna sade bestämt nej till en svensk folkomröstning.

I folkomröstningarna i Spanien och i Luxemburg vann ja-sidan klart. I Frankrike och Nederländerna vann dock nej-sidan senhösten 2005. Därmed hade EU-konstitutionen fallit eftersom alla länder måste vara överens. Samtidigt stod det klart att EU-konstitutionen sannolikt skulle falla i ytterligare länder, bl.a. i Storbritannien och Danmark.

4.2 Tankepausen

Den traditionella ”EU-metoden” när ett medlemsland har röstat nej till ett nytt EU-fördrag är att man väntar ungefär ett år och sedan utlyser en ny folkomröstning om ungefär samma sak. Det var den metod som tillämpades i Danmark 1992–93 och på Irland 2001–2002. Den här gången var det dock inga små länder som hade röstat nej. Frankrike och Nederländerna tillhör EU:s grundarländer och man kan inte vifta bort deras folkviljor hur som helst, trodde många.

EU:s ledare utlyste då en tankepaus, som varade från juni 2005 till våren 2007. Det var dock betydligt mer paus än tanke. Vad man definitivt inte gjorde under pausen var att tänka efter vad det var som var fel med EU-konstitutionen och hur man skulle kunna göra EU bättre. I stället verkade den mesta tiden gå åt att fundera på hur man skulle kunna få EU-ländernas medborgare att gå med på samma förslag som redan förkastats.

4.3 Svenska regeringen passiv i förhandlingarna

Det tyska ordförandeskapet med Tysklands förbundskansler Angela Merkel i spetsen bestämde sig för att väcka liv i EU-konstitutionen igen våren 2007. EU-toppmötet i juni 2007 beslutade att utlysa en ny regeringskonferens för att skriva om EU-konstitutionen, och redan här drogs riktlinjerna upp – ändra så lite så möjligt.

Den svenska regeringen har hela tiden fört en ytterst passiv linje i dessa förhandlingar och arbetat för att så lite som möjligt skulle förändras. Den linjen har i stort sett varit framgångsrik, vilket Miljöpartiet beklagar. Som en skarp kontrast till den borgerliga regeringen har Miljöpartiet drivit att regeringen skulle ta tillfället i akt att försöka genomföra förbättringar av förslaget. Vi har bl.a. föreslagit att regeringen skulle driva de krav som riksdagen ställde när förslaget ursprungligen förhandlades fram. Det gäller t.ex. motstånd mot EU-president och att medlemsländerna även i fortsättningen ska vara garanterade en EU-kommissionär.

Sveriges EU-minister Cecilia Malmström gav uttryck för liknande åsikter, fast det var innan hon blev EU-minister. I Expressen den 8 oktober 2003 skrev hon att varje land bör ”även fortsättningsvis ha varsin kommissionär. Likaså är förslaget med en ’EU-president’ olyckligt.” Centerpartiet argumenterar ofta för ett ”smalare men vassare EU”, vilket borde betyda att man vill ha mindre centralmakt. Men sedan Malmström blev minister och Centern är med i regeringen låter det annorlunda.

Den borgerliga regeringen har inte velat driva några krav på förbättringar öve huvud taget. Regeringen motiverar sin passiva politik med att den är rädd att den kompromiss om EU-konstitutionen som EU:s ledare enades om i juni 2004 skulle falla samman om man började diskutera förbättringar. Den svenska regeringen vill alltså att EU ska möta kritiken mot EU genom att komma tillbaka med samma förslag en gång till.

Fel! Okänt namn på

Miljöpartiet tror att det är helt fel strategi. EU borde ta tillfället i akt och genomföra ordentliga förändringar av fördraget som bättre lever upp till medborgarnas förväntningar på EU och vad EU ska syssla med. Miljöpartiet har förutom de institutionella ändringarna som nämnts ovan också krävt tydliga förbättringar med miljö- och klimatskrivningar i fördraget, som införandet av en miljögaranti och att EU ska få mindre att säga till om, t.ex. inom jordbrukspolitiken.

Men det är inte bara den borgerliga regeringen som är passiv. Vid ett möte mellan de fyra borgerliga partiledarna och Socialdemokraternas ledare Mona Sahlin den 26 april 2007 kom de överens över partigränserna om linjen att inget väsentligt ska förändras i EU-konstitutionen. Till detta möte var varken Miljöpartiet eller Vänsterpartiet inbjudna. Dock öppnade de fem partiledarna för att EU skulle ”passa på att ta in konkreta skrivningar om klimatet och miljön” (TT, 26 april 2007). En månad senare hade de konkreta klimatskrivningarna som Sverige skulle driva i EU ändats till en text om klimatet ”förutsatt att den inte ger EU ytterligare befogenheter” (refererat på Europaportalen den 30 maj 2007). Huvudlinjen inför det kommande EU-toppmötet blev i stället från den borgerliga regeringen och Socialdemokraterna: gör inget.

4.4 Den omdöpta EU-konstitutionen, Lissabonfördraget

EU-toppmötet i juni 2007 lade fast huvudlinjerna. Det beslutade att man skulle behålla den gamla fördragsstrukturen som innebär att EU styrs av två huvudfördrag: Romfördraget och EU-fördraget. Tanken tidigare med EU-konstitutionen var att de skulle slås samman till en enda text, av vilken man dessutom skulle göra omfattande förändringar. Det nya upplägget blev i stället att Lissabonfördraget blir ett ändringsfördrag, vilket innebär att de förändringar som föreslogs i EU-konstitutionen skrivs in i Romfördraget och EU-fördraget var för sig.

Poängen med att möblera om bland paragraferna och ändra fördragsstrukturen på detta sätt var att möjliggöra för regeringarna i länder som Nederländerna och Storbritannien att säga att de har övergett idén om en EU-konstitution och att det därför inte behövdes någon nationell folkomröstning. I stället återfanns det mesta av EU-konstitutionens innehåll som ändringsförslag i de tidigare fördragen och som har getts samlingsnamnet Lissabonfördraget. Den brittiska tankesmedjan Open Europe har jämfört Lissabonfördraget paragraf för paragraf och kommit fram till att innehållet till 96 % är identiskt med EU-konstitutionen. Danmarks premiärminister Anders Fogh Rasmussen instämmer i detta då han i Jyllands-Posten den 25 juni 2007 säger: ”The good thing is ... that all the symbolic elements are gone, and that which really matters – the core – is left.”

Det övergripande målet under EU-ledarnas tankepaus var uppenbarligen inte ett försök att fundera på varför tidigare förslag inte var bra och använda tiden till skapa något nytt och bättre. Nej, syftet var i stället att försöka undvika nationella folkomröstningar som slutar med ett nej från folket. För EU:s

ledare är det viktigare att försöka få igenom EU-konstitutionens innehåll än att lyssna på sina folk.

4.5 Irländska folket röstar nej

Irland har som enda land genomfört en folkomröstning om Lissabonfördraget. Grundlagen på Irland är nämligen solklar på denna punkt, när det gäller överföring av makt till EU. Den 13 juni 2008 röstade 53 % av det irländska folket nej till Lissabonfördraget, medan 47 % röstade ja. Valdeltagandet var förhållandevis högt, för att vara folkomröstningar på Irland, 53 %.

Frågor som låg till grund för många att rösta nej och som debatterades livligt var arbetsrätten med anledning av Lavaldomen, små staters inflytande i EU och antalet EU-kommissionärer.

Till skillnad från när Holland och Frankrike röstade nej till fördraget beslutade sig EU-ledarna för att inte avbryta processen med att godkänna Lissabonfördraget i andra länder. Detta trots att dagens fördrag är mycket tydligt att om alla fördragsändringar ska godkännas av samtliga länder, och eftersom Irland nu sagt nej borde hela Lissabonfördraget ha fallit.

Frankrikes president Nicolas Sarkozy – Frankrike är andra halvåret EU:s ordförandeland – sade efter Irlands nej att Irland måste genomföra en andra folkomröstning för att få rätt svar, dvs. ett ja till Lissabonfördraget. Detta visar på ett tydligt sätt hur EU:s ledare ser på folkets röst och på de spelregler man själv skapat, dvs. att alla länder måste vara överens för att ändra i fördraget.

EU-ledarnas tidtabell var att Lissabonfördraget skulle kunna träda i kraft i januari 2009, i god tid före valet till EU-parlamentet i början av juni 2009 och när den nya EU-kommissionen väljs hösten 2009. Det står alltmer klart att det är en omöjlighet.

5 Institutionella förändringar

5.1 Röstviktningsystemet

EU:s ministerråd består av en minister från varje land inom det politikområde som ska avhandlas. När EU:s ministerråd ska rösta om förslag, där de fattar beslut med kvalificerad majoritet, har medlemsländerna olika antal röster per land. Stora länder har redan i dag fler röster än små länder. Tyskland, Frankrike, Italien och Storbritannien har 29 röster var. Sverige har 10 röster, vilket är ca 3 % av rösterna. För att man ska kunna fatta ett beslut krävs att ett förslag får minst 255 röster av 345, vilket motsvarar ca 74 %. Förutom kravet på en kvalificerad majoritet av rösterna krävs även att en majoritet av medlemsländerna stöder förslaget.

Dagens system är tänkt att ersättas med ett nytt system av dubbla majoriteter, enligt vilket det krävs stöd av 55 % av medlemsstaterna vilka ska repre-

Fel! Okänt namn på

sentera minst 65 % av befolkningen för att ett beslut ska kunna fattas. Det innebär att ländernas röstvikt blir proportionell mot deras befolkning, vilket kommer att gynna de stora länderna. Det faktum att gränsen dessutom sänks från 74 % till 65 % innebär också att det blir lättare att hitta en beslutande majoritet och köra över de länder som är emot ett förslag. Sveriges befolkning är strax under 2 % av EU:s som helhet, och det innebär alltså att vår röststyrka minskar. Sammantaget innebär förändringarna att Sveriges förmåga att stoppa nya EU-lagar blir mindre.

Under EU-toppmötet i juni 2007 drev Polen igenom en kompromiss där den nya röstviktningen inte kommer att införas förrän år 2014. Om något land kräver röstning enligt det nuvarande systemet efter år 2014, så blir det så fram till 2017.

Med det nya förslaget till röstregler får de fyra största länderna – Tyskland, Frankrike, Italien och Storbritannien – tillsammans över 53 % av rösterna. Det finns en klar risk att de fyra stora länderna helt kommer att dominera beslutsfattandet. Detta kommer att få stor inverkan på förhandlingsmönstren, vilket troligen leder till att små länder, som Sverige, löper risk att marginaliseras.

För Sveriges del innebär förslaget att vår förmåga att stoppa beslut i ministerrådet mer än halveras. I dag har den svenska regeringen en niondel av de röster som krävs för att förhindra ett dåligt beslut; med det nya förslaget skulle vi bara ha en nittondel.

Det påstås ofta att det är nödvändigt att förändra röstviktningen i EU för att EU ska kunna fungera, inte minst om fler länder blir medlemmar i EU. Den faktiska grunden för sådana påståenden är dock svag. Det finns ingenting som tyder på att de stora länderna missgynnas eller att den nuvarande röstviktningen leder till svårigheter att fatta beslut – undersökningar har visat att mängden ny EU-lagstiftning faktiskt har ökat med 25 % sedan EU:s stora utvidgning med tio nya medlemsländer 2004. Vi noterar också att det faktum att den nya EU-grundlagen skjuter upp införandet av det nya beslutssystemet ända till år 2017 innebär ett tyst erkännande av att förändringen faktiskt inte är nödvändig för att EU ska kunna fungera.

Miljöpartiet känner ingen större kärlek för dagens röstsysteem i EU, men vi anser att de små ländernas röst måste värnas. Det är huvudförklaringen till att vi förkastar det nya förslaget på röstregler i EU.

5.2 Principen om en EU-kommissionär per land avskaffas

I dag har varje medlemsland rätt till en ledamot i EU-kommissionen. Den nya EU-grundlagen innebär att den rätten försvinner och ersätts med ett rotations-system. Från och med år 2014 kommer bara två tredjedelar av länderna ha en ledamot i EU-kommissionen samtidigt. Detta sägs göra EU-kommissionen effektivare, men kommer också att undergräva legitimiteten i dess beslut. Den svenska EU-kommissionären Margot Wallström har t.ex. gått ut och sagt att hon skulle föredra att varje land har en egen EU-kommissionär. Enligt Wall-

ström har också de farhågor som fanns före utvidgningen av EU med tio nya länder 2004 om att en EU-kommission med 27 ledamöter skulle bli för stor för att fungera kommit på skam och arbetet har i stället blivit effektivare.

Miljöpartiet anser att varje land ska ha en egen EU-kommissionär, och vi ser därför Lissabonfördraget som en klar försämring på den här punkten. Enligt fördraget representerar inte EU-kommissionärerna sina hemländer utan EU som helhet, men i praktiken spelar EU-kommissionärerna en viktig informell roll för att deras hemländers perspektiv ska komma fram i systemet. Det är därför som frågan anses så viktig.

Förslaget kan innebära att EU:s beslutsprocess försämras. Risken finns att de länder som saknar fullvärdiga EU-kommissionärer får mindre tyngd och sämre möjligheter att få in sina perspektiv i processen. Denna risk är större för de små medlemsstaterna än för de stora, eftersom de stora ländernas tyngd i ministerrådet gör att det alltid kommer att tas hänsyn till dem ändå.

5.3 Det blir en EU-president

Den nya EU-grundlagen föreslår att det roterande ordförandeskapet i Europeiska rådet ska ersättas med en vald ordförande, en slags EU-president, som ska väljas för en period av två och ett halvt år och kunna omväljas en gång. Ordföranden ska dessutom väljas med kvalificerad majoritet, vilket betyder att de stora medlemsländerna får ett mycket stort inflytande över valet. Samtliga partier i Sveriges riksdag, utom Socialdemokraterna, röstade emot detta förslag när det behandlades i riksdagen 2003.

Om Lissabonfördraget godkänns kommer statsminister Fredrik Reinfeldt (m) inte att bli EU-ordförande under det svenska ordförandeskapet i EU andra halvåret 2009. En viss form av rotationsystemet kommer dock att finnas kvar, inte minst för att de nationella regeringarna ska kunna genomföra ett halvårs PR-övning även i framtiden. Det betyder att svenskar kommer att få leda ett antal möten under det svenska ordförandeskapet hösten 2009, men att en mycket stor del av den makt som i dag ligger i ordförandeskapet kommer att överföras till EU-presidenten. Förslaget om en EU-president stärker de stora ländernas makt i EU, då uppdraget väljs med kvalificerad majoritet.

Enligt förslaget kan uppdraget som EU-president kombineras med uppdraget som ordförande för EU-kommissionen. Det är två helt olika roller och det skulle givetvis innebära en mycket stark maktkoncentration. Miljöpartiet tror inte att det är bra för EU med denna maktkoncentration.

5.4 EU-kommissionen går mot att bli en EU-regering

Enligt förslaget till ny EU-grundlag får också EU-kommissionens ordförande en starkare ställning, som alltmer påminner om en premiärministers. I framtiden kommer EU-kommissionens ordförande att väljas av EU-parlamentet, efter förslag från Europeiska rådet. Rådet ska ta hänsyn till valen till EU-

Fel! Okänt namn på

parlamentet och ägna sig åt ”lämpligt samråd” innan de lägger fram sitt förslag som det ska fatta med kvalificerad majoritet. Om rådets förslag inte godkänns av EU-parlamentet ska det lägga fram ett nytt förslag inom en månad. Förändringarna innebär en maktförskjutning till EU-parlamentets sida. Riskerna är också att EU-kommissionens ordförande i framtiden inte kommer att vara en oavhängig representant med uppdrag att arbeta för EU:s bästa som helhet, utan i stället vara beroende av den politiska majoriteten i EU-parlamentet.

Det blir också tydligare att det är ordföranden som väljer EU-kommissionärerna. Ett medlemsland ska ta fram tre förslag på lämpliga kandidater, från vilka ordföranden kan välja fritt. Ordföranden får också en utökad rätt att avsätta en enskild EU-kommissionär.

EU tar i och med det här förslaget ett steg mot att omvandla EU-kommissionen till en europeisk regering. Frågan är dock om vi verkligen vill ha en utveckling mot parlamentarism inom EU? Parlamentarism är ett bra system för att organisera demokratin i ett land, men det är inte ett bra system för ett internationellt samarbete. Det låga valdeltagandet i valet till EU-parlamentet visar med all önskvärd tydlighet att folket inte efterfrågar parlamentarism på EU-nivå och att problemet med det demokratiska underskottet i EU inte kan lösas på detta sätt.

5.5 Utrikesministern

Den nya EU-grundlagen föreslår att EU ska få en utrikesminister som ska leda unionens utrikes- och säkerhetspolitik. Fast EU väljer att kalla posten ”unionens höga representant för utrikes- och säkerhetspolitik”. Befogenheter har inte på något sätt förändrats sedan EU-konstitutionsförslaget utan det är fortfarande en utrikesminister det är fråga om.

Utrikesministern föreslås ha ett mycket brett mandat. Han/hon ska både utforma förslag och verkställa politiken. Han/hon ska också vara inblandad i EU:s strukturerade militära arbete. På en och samma gång ska han/hon vara vice ordförande i EU-kommissionen och ordförande för rådet för EU:s utrikesministrar, den s.k. dubbelhattningen. Denna roll innebär en stark maktkoncentration och kan leda till intressekonflikter.

Syftet är givetvis att utveckla en utrikespolitik för hela EU. Den nya grundlagen är mycket tydlig. Enligt EU-fördragets artikel 24.3 ska medlemsstaterna ”aktivt och förbehållslöst stödja unionens utrikespolitik i en anda av lojalitet och gemensam solidaritet”. Enligt artikel 24.2 ska EU ”utforma och genomföra en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik som grundas på en utveckling av medlemsstaternas ömsesidiga politiska solidaritet, på en identifiering av frågor av allmänt intresse och på förverkligandet av en ständigt ökande grad av samstämmighet i medlemsstaternas åtgärder”.

Det är inte ett självändamål att institutionalisera och styra utrikespolitiken för EU:s i dag 27 sinsemellan ofta mycket olika medlemsländer. Här, som så ofta annars, menar vi att mångfald kan vara en fördel. Det är bra att länder kan agera olika och det är bra att ländernas folkvilja kan få genomslag i politiken.

EU anser att det är en fördel om medlemsländerna talar med en röst. Från Miljöpartiets sida tycker vi att det är betydligt viktigare vad länderna säger än att de säger samma sak. När EU-länderna ska ena sig om en linje blir den gemensamma åsikten ofta otydlig och luddig. EU:s obegripliga politik gentemot Palestina 2006/07 där man förespråkar demokratiska val samtidigt som man bojkottade valets vinnare är ett avskräckande exempel.

Det hade inte varit till någon fördel för världsfreden om EU hade samlat sig kring en utslätad kompromisslinje inför USA:s angreppskrig mot Irak 2003. Som det nu blev kunde Tyskland och Frankrike ta ställning mot kriget, vilket troligen bidrog till att också vända världsoinionen mot kriget. Om EU hade talat med en röst är risken stor att de hade tvingats vara tysta.

Miljöpartiet är ingen motståndare till samverkan på det utrikespolitiska området, men vi ser inte enhetligheten som ett självändamål. Inrättandet av en utrikesminister på EU-nivå är ett tydligt och viktigt steg mot förverkligandet av en utrikespolitik för EU, vilket vi motsätter oss. Man måste fråga sig vilken linje en utrikesminister i EU ska driva vid en ny kris mellan länderna i EU av den typ Irakkriget gav upphov till? Den frågan har fortfarande inte fått något tydligt svar.

5.6 De nationella parlamentens roll

En nyhet med Lissabonfördraget som Miljöpartiet välkomnar är att de nationella parlamenten kommer att få de nya lagförslagen och pröva dem mot subsidiaritetsprincipen, dock inte mot hela det politiska innehållet i lagförslaget. Om man anser att lagförslaget bryter mot subsidiaritetsprincipen kommer parlamenten att ha möjlighet att protestera. I debatten kallas detta ibland att vifta med gult kort. Förslaget är att om en tredjedel av medlemsländernas parlament protesterar mot en lag inom åtta veckor från att den blivit föreslagen, måste EU-kommissionen motivera sig om den inte väljer att ändra eller dra tillbaka sitt förslag.

Det här förslaget är positivt eftersom det skapar en möjlighet för de nationella parlamenten att bli mer delaktiga, men det ska också understrykas att det är närmast löjeväckande svagt eftersom det enbart avser en prövning av subsidiaritetsprincipen. Kraven för att EU-kommissionen ska tvingas tänka en gång till på ett förslag är också alldeles för höga. Miljöpartiet förespråkar i stället, i likhet med riksdagens f.d. talman, Björn von Sydow, att ett förslag automatiskt ska falla om en tredjedel av de nationella parlamenten protesterar.

De nationella parlamenten får också en möjlighet att begära att EU:s domstol prövar frågan om subsidiaritetsprincipen har åsidosatts i redan gällande lagstiftning. Subsidiaritetsprincipen inom EU har hittills varit mycket omtalad, men sällan eller aldrig tillämpats, och EU:s domstol har en lång historia av att verka i centraliserande riktning. Möjligheten att väcka talan för de nationella parlamenten är därför ett steg åt rätt håll.

Såväl det ökade inslaget av majoritetsbeslut i EU som en förstärkning av EU-parlamentets roll, som Lissabonfördraget innebär, leder till, som Svenska institutet för europapolitiska studier anger i sitt remissvar, ”en försvagning av

Fel! Okänt namn på

de nationella parlamentens roll”. Vi anser att det är olyckligt att de nationella parlamenten försvagas ytterligare när det gäller framtagande av EU-lagar etc. Många hävdar att detta uppvägs av att EU-parlamentet får ökad makt, men det är inte sant. Jämför t.ex. med att varje svensk riksdagsledamot representerar ca 26 000 invånare medan EU-parlamentarikerna enligt Lissabonfördraget representerar ca 660 000 invånare. Avståndet mellan folket och de folkvalda är därmed oerhört stort i EU-sammanhang. Bäst är därför att de nationella parlamenten har stort inflytande över lagstiftningen och att det sker en begränsning av antalet frågor som avgörs på EU-nivå (mer om detta på andra ställen i motionen).

5.7 EG-rättens företrädare

Det gamla förslaget till EU-konstitution innehöll en helt ny paragraf som fastslog EG-rättens företrädare framför medlemsländernas lagar. Den paragrafen finns inte med i den nya EU-grundlagen. Det tycker Miljöpartiet är bra.

Det har hävdats att det inte spelar någon roll om man skriver in detta i fördraget eller inte, eftersom EG-rätten redan har företrädare i praktiken. Det stämmer dock inte helt. Det finns sedan länge en praxis i EG-domstolen om att EU:s lagar står över medlemsstaternas, men den har aldrig varit fördragsfäst och den har kunnat vägas mot andra omständigheter. EG-domstolen har t.ex. hittills accepterat det svenska Systembolagets försäljningsmonopol, trots att det är ganska tveksamt enligt EG-rätten. Om det skrivits in i fördraget att EG-rätten står över medlemsländernas lagar hade dess företrädare blivit principiellt och rättsläget hade förändrats.

Även om det alltså inte skrivs in i fördraget ska det uppmärksammas att det finns med i förklaring nr 17, som är fogad till fördraget. Exakt vilken status denna förklaring kommer att ha framöver är lite oklart. Vi menar att det bästa hade varit att inte alls ha med den i någon förklaring som är fogad till fördraget för att på detta sätt helt avskriva de tankar som finns i företrädesrätten.

5.8 Flexibilitetsklausul

Artikel 308 i EUF-fördraget innebär att tillämpningsområdet för flexibilitetsklausulen ”utvidgas och förutsätter att viss beslutanderätt förs över till unionen” (avsnitt 7.2.3 i propositionen). EU får därmed möjlighet att med enhällighet anta rättsakter på områden som inte tydligt angetts i fördraget. Detta innebär att det är EU som avgör vad EU ska ha makt att besluta, med argumentet att så länge det rör sig om att inom ramen för den inre marknadens ram förverkliga något av EU:s mål. EU får därmed kompetens att åta sig nya kompetenser, s.k. kompetenskompetens. Denna gummiparagraf har tidigare funnits inom de delar av EU som brukar beskrivas som första pelaren, men utvidgas nu till att gälla näst intill hela EU eftersom enda undantaget gäller EU:s utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP:en).

Kammarrätten i Stockholm skriver i sitt remissvar att man ser bestämmelser i Lissabonfördraget om flexibilitetsklausulen ”som problematisk med hänsyn till frågan om var gränsen går för unionens kompetens”. Miljöpartiet anser att flexibilitetsklausulen kan anses bryta mot principerna för Sveriges statskick och därmed regeringsformens 10 kap. 5 §. Detta eftersom det handlar om maktöverföring från det nationella parlamentet till EU.

5.9 Passerellerna

Den nya EU-grundlagen innehåller också ett antal s.k. passereller som regleras i EU-fördragets nya artiklar 48.6 och 48.7. Passerell är ett franskt ord som betyder gångbro, och de innebär att Europeiska rådet med enhällighet kan besluta om att avskaffa vetorätten och gå över till beslut med kvalificerad majoritet på områden där fördraget kräver enhällighet. Regeringen väljer att kalla detta ”former för ett förenklat ändringsförfarande”, vilket får anses vara en klart förskönande omskrivning av artiklarnas innehåll.

Riksorganisationen Verdandi har i sitt remissvar anfört att man ”ser det som ett allvarligt problem och en utmaning mot EU:s folkliga förankring samt grundläggande demokratiska principer”, vilket Miljöpartiet kan instämma i. Anledningen är att förfarandet inte klart och tydligt är analyserat. Kammarrätten i Stockholm slår fast i sitt remissvar att ”det kan ifrågasättas om den föreslagna ordningen (=passerellerna, vår not) innebär att formuleringen i RF 1:1 att all makt utgår ifrån folket fortfarande kan anses helt rättvisande”. Kammarrätten i Stockholm påpekar vidare att det kan tolkas ”som att en väg öppnas för grundläggande förändringar i fördragen utan att gå vägen över ratifikation i de nationella parlamenten”. Slutsatsen av detta blir givetvis att de nationella parlamenten får minskad makt, och därmed reduceras väljarnas inflytande ytterligare.

De nationella parlamenten har visserligen sex månader på sig att lägga in ett veto, men om de inte gör detta förändras fördraget utan att ändringen behöver ratificeras, dvs. godkännas, av medlemsstaternas nationella parlament. Det betyder att det blir betydligt lättare i framtiden att flytta mer makt till EU. Uppsala universitet skriver i sitt remissvar att passerellerna ”är ett principiellt avsteg från den folkrättsliga utgångspunkten att varje fördragsändring kräver en fullständig förhandlingsomgång och uttryckligt godkännande enligt nationella, konstitutionella regler (vanligen ratifikation)”. Man skriver vidare att ”ur ett konstitutionellt perspektiv är det fråga om en centralisering av makten över fördragen”. Det är därför enligt Miljöpartiet oerhört allvarligt att så liten uppmärksamhet har riktats på denna fråga.

Passerellerna gör det möjligt för EU att övergå från mellanstatligt till överstatligt beslutsfattande. Passerellerna innebär, precis som i fallet med flexibilitetsklausulen, att EU tillskansar sig kompetenskompetens. Miljöpartiet anser att passerellerna kan anses bryta mot det svenska statskickets grunder. Detta bör ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

5.10 Äntligen en utträdesparagraf

En av de få saker som Miljöpartiet uppskattar med Lissabonfördraget är införandet av en utträdesparagraf (artikel 50). Det är bra att det tydliggörs att ett land har rätt att lämna EU, och det är också bra att det skapas en tydlig procedur för hur förhandlingarna om detta ska gå till.

5.11 Medborgarinitiativet borde vara kraftfullare

Den nya bestämmelsen om medborgarinitiativ i artikel 11.4 är i grunden ett positivt förslag, men det riskerar att bli tandlöst i praktiken. Förslaget innebär att man ska samla in minst en miljon namnunderskrifter för att uppmana EU-kommissionen att anta/förkasta en rättsakt EU har befogenhet om. Det är dock bara fråga om en uppmaning, och varken EU-kommissionen eller EU-parlamentet behöver vidta någon åtgärd. Miljöpartiet hade gärna sett att det krävts färre än en miljon namnunderskrifter. Det påminner om reglerna för namninsamlingar vid kommunala folkomröstningar i Sverige, men i svenska kommuner måste de folkvalda i alla fall rösta om förslaget om man samlat in 5 % av kommunmedborgarnas namnunderskrifter. Visserligen röstar kommunfullmäktige nästan alltid nej, men de folkvalda måste i alla fall uttrycka en åsikt. Den proceduren framstår dock som kraftfull i jämförelse.

5.12 Inget slut på EU-parlamentets flyttcirkus

I EU-fördraget är det reglerat att EU-parlamentet ska ha säte både i Bryssel och i Strasbourg samt ett kontor för förvaltningen i Luxemburg. Att ha två stora parlament har kritiserats kraftigt med tanke på att det blir dubbel uppsättning av det mesta. Till detta kommer det eviga resandet, inte bara av de 785 ledamöterna utan också av personal, assistenter och journalister, totalt sett ca 3 000 personer som gör denna ”flytt” en gång i månaden. Gröna Gruppen i EU-parlamentet har låtit ett universitet göra en utredning kring klimateffekterna av denna flyttcirkus och resultatet är nedslående: flyttcirkusen genererar 20 000–30 000 ton koldioxidutsläpp per år, vilket motsvarar ca 13 000 tur-och-retur-resor med flyg över Atlanten. En ändring i fördraget hade varit bra så att det i fortsättningen bara blir ett säte för EU-parlamentet, men tyvärr valde den svenska regeringen att inte lyfta fram denna fråga. Flyttcirkusen får alltså fortsätta.

5.13 Den öppna samordningsmetoden

Den öppna samordningsmetod som i dag finns inom sysselsättningsområdet utökas med Lissabonfördraget att gälla på ytterligare fyra områden. Miljöpartiet tycker att den öppna samordningsmetoden är positiv eftersom den bygger på mellanstatligt samarbete och utbyte av goda erfarenheter för att nå gemen-

samt uppsatta målsättningar. Det gör att nationella lösningar och tidigare prövade arbetsmodeller kan tillämpas och innebär att ingen harmonisering av lagstiftning behövs.

Det är dock viktigt att uppmärksamma att det finns krafter i EU som nu vill skärpa samordningsmetoden som en metod att på sikt försöka harmonisera lagstiftning bakvägen. Vi anser att Sverige klart och tydligt ska agera för att den öppna samordningsmetoden inte omformuleras till att bli en metod för att försöka överta behörigheten från medlemsstaterna. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

6 EU:s utrikes- och försvarspolitik

6.1 Alliansfriheten urholkas

Om den nya EU-grundlagen antas kommer den svenska alliansfriheten att bli allvarligt urholkad. I fördraget skiljer man inte längre mellan utrikes- och försvarspolitik. I EU-fördragets artikel 24.1 fastslås uttryckligen att det gradvisa fastställandet av en gemensam försvarspolitik är en del av utrikes- och säkerhetspolitiken. I paragraf 42.2 förtydligar man ytterligare att EU:s säkerhets- och försvarspolitik ”skall omfatta den gradvisa utformningen av unionens gemensamma försvarspolitik. Den kommer att leda till ett gemensamt försvar, när Europeiska rådet med enhällighet har beslutat detta.” Upprättandet av ett EU-försvaret omnämns alltså inte längre som en möjlighet utan har förvandlats till en tidsfråga om när beslutet ska ske. I artikel 42:1 skrivs också EU:s säkerhets- och försvarspolitik ”ska tillförsäkra unionen en operativ kapacitet som stöder sig på civila och militära resurser”.

Om man vill kunna säga nej till förslaget om en EU-armé någon gång i framtiden måste man agera nu, innan principbeslutet skrivs in i EU:s grundlag.

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen skriver i sitt remissvar att förslaget ”innebär att EU blir en försvarsallians med ömsesidiga försvarsgarantier liknande de som finns inom NATO. Detta kommer att få långtgående konsekvenser för Sveriges säkerhets- och försvarspolitik i och med att vår alliansfrihet i praktiken kommer att sluta att existera.”

Miljöpartiet har liksom Svenska Freds starka invändningar mot förslaget. Vi anser att varje EU-land själv ska förfoga över sitt försvar. Därefter kan länderna ställa sina kapaciteter till FN:s förfogande i de fall FN anser sig ha anledning att ingripa militärt. Utvecklingen inom EU har lett till att en stående EU-armé kommit allt närmare ett förverkligande. Framväxten av EU:s utrikespolitik och den gradvisa övergången till en försvarsallians de senaste åren visar på en uppenbar statsbildningsprocess av EU.

Fel! Okänt namn

6.2 Ömsesidiga försvarsgarantier

Den nya EU-fördragets artikel 42.7 innebär att EU omvandlas till en försvarsallians: ”Om en medlemsstat skulle utsättas för ett väpnat angrepp på sitt territorium, är de övriga medlemsstaterna skyldiga att ge den stöd och bistånd med alla till buds stående medel i enlighet med artikel 51 i Förenta nationernas stadga. Detta skall inte påverka den särskilda karaktären hos vissa medlemsstaters säkerhets- och försvarspolitik.”

Skrivningen om den särskilda karaktären är ett fikonlöv för den militära alliansfriheten, men den förmår inte dölja vart utvecklingen är på väg. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen skriver i sitt remissvar att artikel 42.7 ”är mer långtgående än det ömsesidiga försvarsåtagande som finns inom NATO”. Det är självklart så att Sverige inte är militärt alliansfritt ifall denna artikel finns kvar. Det kommer också än mer att kraftigt försvaga Sverige som medlare i internationella konflikter, vilket Sverige har haft en stolt tradition av att vara. Som medlem i försvarsalliansen EU lär ju intresset från omvärlden att söka stöd och medling av Sverige vara i praktiken obefintligt, inte minst för att EU med stor säkerhet själv kommer att, mer eller mindre, ha uttryckt och/eller agerat i internationella konflikthärdar.

6.3 Det blir en upprustningsplikt

EU-grundlagen fastslår också att ”medlemsstaterna förbinder sig att gradvis förbättra sin militära kapacitet” (artikel 42:3). EU-grundlagen förbjuder med andra ord nedrustning, och påbjuder t.o.m. motsatsen. Det är både en dålig politik och en fullkomligt absurd sak att skriva in i ett fördrag. Det måste absolut vara respektive parlaments åsikt om hur storleken på ens försvar ska vara. Miljöpartiet har krävt att den svenska regeringen ska agera för att få detta struket ur Lissabonfördraget, men regeringen har inte ens velat lyfta fram frågan.

Det är uppenbart att regeringen inte har analyserat vad denna artikel kommer att innebära i praktiken. Det finns krafter i EU som gärna ser en militär upprustning av EU, men det borde inte ligga i ett svenskt intresse att det blir så.

6.4 Militära operationer i EU:s namn

Den nya EU-grundlagen utvidgar möjligheterna till militära operationer i EU:s namn. Medlemsstaterna ska bidra till de mål som fastställs av ministerrådet genom att ställa civila och militära resurser till unionens förfogande. ”De medlemsstater som tillsammans upprättar multinationella styrkor får även ställa dem till förfogande för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna” (artikel 42:3).

Det finns ingen begränsning till minröjning eller liknande icke kontroversiella insatser. Inte heller krävs beslut i FN:s säkerhetsråd för att EU-trupp ska

kunna skickas utomlands. I stället öppnas för fullfjädrade EU-interventioner av samma slag som USA:s angrepp på Irak. Inget land ska kunna tvingas delta i en militär operation mot sin vilja, däremot kan ministerrådet ”anförtro genomförandet av ett uppdrag åt en grupp medlemsstater som så önskar och som förfogar över den kapacitet som krävs för ett sådant uppdrag” inom unionens ram för att som det heter ”bevara unionens värden och tjäna dess intressen” (artikel 44 och 42:5).

Denna ”coalition of the willing” ska samråda med EU:s utrikesminister och informera ministerrådet om hur uppdraget fortsätter. Risken är dock uppenbar att medlemsstaterna inte garanteras verklig insyn och politisk kontroll över de militära insatser som genomförs i EU:s namn. Det faller utanför rimlighetens ram att ett land inom EU skulle kunna kalla sig alliansfritt samtidigt som andra länder i EU utför militära interventioner i EU:s namn.

Länder utanför EU lär ha uppfattningen att alla länder i EU deltar i den militära aktionen.

6.5 Solidaritetsklausul

Som om detta inte vore nog kommer Sverige också att bindas av den s.k. solidaritetsklausulen, artikel 222, där det heter att ”unionen och dess medlemsstater ska handla gemensamt i en anda av solidaritet om en medlemsstat utsätts för en terroristattack – – – unionen ska mobilisera alla instrument som står till dess förfogande, även militära resurser som medlemsstaterna tillhandahåller, för att förhindra terroristhot på medlemsstaternas territorier.” Eftersom definitionen av terroristhot i dag är ytterst luddig och ger möjlighet till väldigt öppna och vida tolkningar är den föreslagna formuleringen minst sagt oroväckande.

Definitionens ottydlighet kan illustreras av det bedrövliga faktumet att den första organisation som dömdes utifrån en lag som anpassats till EU:s terroristdefinition var Greenpeace Norden, som hade genomfört en fredlig protestaktion mot genmanipulerad mat i Danmark.

Från Miljöpartiets sida tycker vi att det är mycket olyckligt med en fördragsfäst solidaritetsklausul där också militära resurser ska tillhandahållas. Det innebär i praktiken att alliansfriheten urholkas väsentligt eftersom utformningen av solidaritetsklausulen är förvillande lik en traditionell försvarsallians mellan stater. Det bästa vore därför att utesluta att militära resurser ska tillhandahållas och i stället inrikta stödet till civila medel.

7 Mer makt i rättsliga och inrikes frågor

7.1 Vetorätten slopas

Lissabonfördraget innebär att EU får mer makt när det gäller de rättsliga och inrikes frågorna och att vetorätten i dessa frågor begränsas kraftigt. Redan i

Fel! Okänt namn på

dag har EU:s beslutskompetens inom de rättsliga och inrikes frågorna påverkat Sveriges möjlighet att på ett självständigt sätt bygga upp ett alternativ för omvärlden i fråga om solidarisk flyktingpolitik, effektivt och humant polis- och straffrättsarbete och gränskontroller som försvårar för droger att komma in i landet. Mot bakgrund av detta är Miljöpartiet starkt motståndare till ännu mer överstatlighet inom dessa politikområden.

Miljöpartiet är positivt till den fria rörligheten för personer inom EU, och vill utvidga den till hela Europa, men anser inte att man från centralt håll i EU ska beskära den genom s.k. kompensatoriska åtgärder. Vi ser inte några goda skäl för att inom EU organisera samarbete mellan medlemsstaternas polismyndigheter utan tror att detta kan ske inom andra, mer mellanstatliga, samarbetsorgan.

7.2 Nej tack till EU-polis

Utvecklingen inom det operativa polissamarbetet går nu mycket fort, och det sker helt utan bredare debatt. Lissabonfördraget driver på den utvecklingen. Miljöpartiet anser inte att t.ex. EU:s polisbyrå Europol ska ha operativ befogenhet i de enskilda medlemsländerna. Vi tror inte heller på överstatlighet inom detta område utan tror att det är viktigt att betona enskilda staters roll att, i samarbete med andra, bekämpa alla typer av brottslighet. Vi anser att det är bättre om polissamarbete sker inom andra, mindre överstatliga, samarbetsorgan som t.ex. den internationella polisbyrån Interpol.

Miljöpartiet avfärdar tanken på varje beslutsfattande med annat än enhällighet i dessa frågor och ser farhågor i en utveckling som innebär att lagar ska kunna bli bindande utan att beslutas i de nationella parlamenten. Risken med att bygga upp nya överstatliga byråkratier som ska reglera medlemsstaternas insatser på dessa områden är också att resurser förlösas. Rikspolisstyrelsen har också varnat för risken att detta ”kraftigt kan påverka nationella operativa myndigheters verksamhet och resursutnyttjande, dock utan att reella och angelägna operativa resultat därför med säkerhet kan uppnås”.

7.3 Nej till harmonisering av straffrätten

Lissabonfördraget tar också steg mot att man likriktar EU-ländernas strafflagstiftning. Miljöpartiet motsätter sig kraftigt en EU-harmonisering av straffrätten, inte minst därför att den så påtagligt kan beröra den enskilde. Det vore fördelaktigt med ett samarbete över nationsgränserna på detta område men att överföra makten kring straffrätt och dess process till EU är en annan sak. Miljöpartiet ser inget egenvärde i att strafflagstiftningen ska bli lika i medlemsländerna. Medlemsländernas syn på straffrättsliga frågor och påföljd skiljer sig dessutom åt på väsentliga punkter, t.ex. vad gäller synen på narkotikabrott, och att i det läget överföra makten över straffrätten till EU kan innebära förändringar som Sveriges riksdag och därmed folket inte vill se och

som än mindre har folklig legitimitet. Även i civilrättsliga frågor får EU mer att säga till om, dock inte gällande familjerätten.

7.4 Åklagarmyndighet

Inrättandet av en europeisk åklagarmyndighet finns med i Lissabonfördraget. Beslutet ska tas med enhällighet av medlemsstaterna. Miljöpartiet ser inget behov av en åklagarmyndighet då det kommer att flytta ytterligare makt till EU och i förlängningen kan få mycket vittgående konsekvenser som en federal strafflag och federala domstolar i linje med vad som gäller i t.ex. USA. Att denna paragraf finns med i fördraget är ytterligare en seger för de krafter som vill förvandla EU till en stat. Förslaget om en europeisk åklagarmyndighet har utsatts för hård kritik av såväl riksåklagaren och Ekobrottsmyndigheten vid en tidigare remissbehandling i frågan 2003.

8 Rättighetsstadgan

I EU:s rättighetsstadga beskrivs de fri- och rättigheter som EU erkänner att varje människa har. Det gäller t.ex. religions-, yttrande- och mötesfrihet. EU:s rättighetsstadga är kontroversiell i vissa länder och därför blir den juridiskt bindande genom en hänvisning till en bilaga i stället för att föras in i fördraget i sin helhet.

Stadgan är utformad för att inte förpliktiga EU:s politiker till att göra något de inte vill göra och vissa rättigheter existerar enbart ”på de villkor som fastställs i nationell lagstiftning och praxis”. Det vaga språkbruket i stadgan är ingen slump. Meningen med stadgan är att den ska låta bra, inte att den ska ställa till problem för de enskilda regeringarna.

Så vad innebär det då i praktiken att den blir juridiskt bindande? Det är ytterst oklart, men troligen inte mycket. Regeringsrätten skriver i sitt remissvar att ”konsekvensen av att stadgan görs rättsligt bindande är svåröverblickbar” och att framtida praxis från EU-domstolen kan påverka innehållet i vissa av stadgans rättigheter. Det bör ju oroa en och annan att det är EU-domstolen som kommer att utröna vad stadgan ska innebära. Att inte ens Regeringsrätten begriper vad stadgan innebär rättsligt är också oroväckande.

Samtliga EU:s medlemsländer har redan undertecknat Europarådets konvention om mänskliga rättigheter. När det gäller Europakonventionen finns det också en klar och tydlig praxis som byggts upp av Europadomstolen i Haag kring hur rättigheterna ska tolkas. Det förklaras också i fördraget att när Europakonventionens rättigheter är mer långtgående än rättighetsstadgan är det Europakonventionens praxis som gäller.

Fel! Okänt namn

8.1 Fackliga rättigheter

I stadgan finns ett antal grundläggande fackliga rättigheter som av vissa tolkas som en garant för fackliga rättigheter i EU, och därmed också för ”den svenska modellen” på arbetsmarknaden med kollektivavtal. Det är dock inte alls säkert. Stadgan ändrar nämligen inte det grundläggande förhållningssättet. Inte heller i andra delar i Lissabonfördraget ges några ytterligare skydd för strejkrätten eller skydd mot social dumpning. Det uppmärksammade Laval-målet som avgjordes av EU:s domstol i december 2007 formulerade konflikten tydligt: Rätten att vidta fackliga stridsåtgärder är en grundläggande rättighet i EU-rätten, som dock kan underkastas vissa begränsningar. De begränsningar som åsyftas av EU:s domstol är givetvis det övergripande kravet på frihet för tjänster. Den nya stadgan eller Lissabonfördraget ändrar inte detta förhållningssätt.

En fråga som varit uppe till debatt är om stadgan kommer att ge ökat skydd för t.ex. strejkrätten. Och om stadgan hade varit juridiskt bindande redan nu kanske utgången i Laval-målet blivit annorlunda? Nej, utgången hade blivit samma i Laval-målet av den enkla anledningen, vilket regeringen också skriver i propositionen, att ”EG-domstolen tillämpar redan motsvarande rättighetsskydd som i stadgan i sin rättspraxis”.

Miljöpartiet anser att det vore önskvärt med ett besked från den svenska Lavalutredningen, som Claes Stråth ansvarar för och som ska komma med sitt slutavgörande den 15 december 2008, före ett svenskt avgörande om Lissabonfördraget. Detta ligger i linje med vad LO beslutade vid sin kongress 2008. Det är helt centralt att före riksdagsbehandlingen av Lissabonfördraget veta huruvida det kan behövas ett juridiskt bindande protokoll med garantier för att säkerställa att den svenska modellen med kollektivavtalslösningar inte ska kunna överprövas av EG-domstolen.

Det är uppenbart att den svenska modellen med kollektivavtal får allt svårare att passa in i EU:s övergripande krav på frihet för tjänster. Ett sätt är att ändra på EU:s grundläggande krav på frihet för tjänster, vilket kan vara ett rimligt krav, men det är politiskt mycket svårt. Fram tills detta är gjort är det enklare att ändra de lagar i Sverige som infört EU:s aktuella direktiv samt att i EU kräva förändringar av dessa EU-direktiv. Miljöpartiet har därför krävt av den svenska regeringen att ta fram en ny svensk lag som säkrar fackens möjligheter att agera för lika villkor på arbetsmarknaden. Det är självklart att utländska företag som verkar i Sverige ska följa samma regler som svenska företag. Miljöpartiet kan inte acceptera att social dumpning får förekomma.

8.2 EU som juridisk person

För att komplicera frågan om rättighetsstadgan ytterligare innebär det nya Lissabonfördraget också att EU ska få status som juridisk person. Att göra EU till juridisk person är ett viktigt steg i processen att göra EU till en stat. Det mest uttalade motivet till att EU ska få status som juridisk person är att EU ska kunna underteckna Europarådets konvention om mänskliga rättigheter

och grundläggande friheter. I detta sammanhang är det dock värt att påminna om att samtliga EU-länder redan undertecknat Europakonventionen, så det skulle inte bli någon praktisk skillnad. Motivet är i stället snarast att EU framöver ska ha möjlighet att underteckna fler och mer kontroversiella internationella avtal utan att medlemsländerna ska behöva ratificera dessa. Detta betyder i praktiken att riksdagen och andra nationella parlament, och därmed våra folkvalda, kan köras över i viktiga internationella avtal. Miljöpartiet anser därför inte att EU ska få status som juridisk person.

9 Nej till en enhetlig asyl- och invandringspolitik

Lissabonfördraget syftar till att upprätta en asyl- och invandringspolitik på EU-nivå. Miljöpartiet kan konstatera att EU-ländernas asyl- och invandringspolitik generellt har skärpts betydligt det senaste decenniet. Ett konkret exempel på hur detta manifesterat sig är införandet av regler om dryga böter i ett transportöransvar som i praktiken lägger ansvaret att bedöma vem som ska ha möjlighet att söka asyl i ett EU-land på de anställda hos flygbolagen.

Det som i Lissabonfördraget utmålas som ett område med ”frihet, säkerhet och rättvisa” är i verkligheten något som mer liknar ett område med övervakning, kontroll och så få flyktingar som möjligt. I Lissabonfördraget har man konsekvent strukit alla formuleringar som talat om minimistandarder, vilket tydligt visar i vilken riktning utvecklingen går. I stället är det enhetliga regler som ska gälla, bl.a. vad gäller asylförfarande, flyktingstatus och subsidiärt skydd. Miljöpartiet anser att Sverige borde ha agerat för att de enskilda medlemsstaterna uttryckligen ska ha kvar rätten att föra en bättre och mer solidarisk asyl- och invandringspolitik. Så blev det dock inte. I stället blir Fästning Europa allt högre och det blir därmed svårare för människor på flykt att söka skydd i EU-länderna.

10 Ökad öppenhet i EU?

10.1 Övergripande

Det anförs ofta av dem som gillar Lissabonfördraget att formuleringen i artikel 1 är att ”besluten ska fattas så öppet och så nära medborgarna som möjligt”. Men detta är ingen nyhet utan det bör noteras att denna formulering redan står med i dagens EU-fördrag. Vad som däremot inte står med är skrivningar om öppenhet när man skriver om unionens värden och målsättningar i fördragets inledande paragrafer.

Fel! Okänt namn på

Öppenheten inom EU är därmed ännu en stridsfråga inom EU som inte avgjorts i fördraget utan i stället hänskjuts till en framtida EU-lag som vi ännu inte vet hur den kommer att se ut.

Den nya EU-grundlagen innebär att det skrivs in i fördraget att ministerrådets möten ska vara öppna när ministerrådet ägnar sig åt lagstiftande. Det är bra, men de arbetsgrupper där förhandlingarna förs och upp till 80 % av lagarna i praktiken redan antas komma även i fortsättningen att vara slutna. Risken är att ännu mer beslut kommer att flyttas till denna nivå.

En positiv sak med den nya EU-grundlagen är att de nationella parlamenten och EU-parlamentet enligt förslaget föreslås få ökad insyn i Europol, Eurojust och den nya kommittén för operativt samarbete. Avsaknaden av parlamentariska kontrollmöjligheter på dessa områden har varit en stor brist. Vi noterar dock att frågan om hur mycket insyn parlamenten ska ha ännu inte är avgjord utan ska regleras genom kommande överstatlig lagstiftning.

10.2 Kräv meddelarfrihet för EU-anställda

De som är anställda inom EU-byråkratin saknar fortfarande meddelarfrihet. Anställda som vågar kritisera och avslöja korruption och ineffektivitet drabbas fortfarande av sanktioner, och riskerar omplacering eller avskedande. För att komma till rätta med EU-byråkratins omfattande problem måste EU:s anställda tillförsäkras yttrandefrihet och meddelarfrihet. EU borde välkomna, inte avvisa, s.k. whistle-blowers. Miljöpartiet anser att Sverige ska arbeta för en stärkt meddelarfrihet för de EU-anställda och beklagar djupt att både den nuvarande och den förra regeringen försummat att driva frågan i EU.

11 Miljöfrågorna glömdes bort

11.1 Klimatskrivningen

Artikel 191 om miljö kommer att få ett kort tillägg. Redan i dag står det klart att EU kan främja internationella åtgärder för att lösa miljöproblem, vilket dock inte får oss att hoppa högt. EU var pådrivande i framtagandet av Kyotoavtalet på 1990-talet, då EU förband sig att minska sina utsläpp med 8 %. I dag vet vi att EU inte kan leva upp till denna målsättning då utsläppen i stället har ökat.

Enligt artikel 191 är ett av målen med EU:s miljöpolitik att bidra till ”att främja åtgärder på internationell nivå för att lösa regionala eller globala miljöproblem, särskilt för att bekämpa klimatförändringen”. Det nya i denna paragraf är tillägget ”särskilt för att bekämpa klimatförändringen”. Men att främja internationella åtgärder är ju något som EU redan gör. Tillägget innebär inte att EU får bättre möjlighet att ta itu med klimatfrågan, och det tillför inget nytt i sak.

De åtaganden som EU gjorde i mars 2007 om att t.ex. minska utsläppen med 20 % till 2020, var ett steg i rätt riktning även om de inte var tillräckliga enligt FN:s klimatpanel. Målsättningarna gjordes utan att Lissabonfördraget fanns och baserades i stället på ett mellanstatligt beslut.

Det är dock helt klart att just detta mindre tillägg ofta förs fram som ett bärande argument för att fördraget måste antas med hänsyn till klimatet. Fakta är tvärtom att detta tillägg inte innebär någon förändring av EU:s möjligheter att jobba med klimatfrågan, vilket även statsminister Fredrik Reinfeldt (m) instämde i vid en frågestund i Sveriges riksdag den 26 juni 2007.

Det stora problemet med EU är att tillväxt och handel prioriteras före miljön. Detta har varit tydligt inom flera områden, t.ex. via handelspolitiken och transportpolitiken. Det borde vara så att miljö- och klimatkraven genomsyrar alla politikområden i EU och att EU ges reella verktyg för att kunna agera. Ett exempel skulle vara att införa majoritetsbeslut för miniminivå för miljöskatter på EU-nivå.

11.2 Miljögarantin

EU:s nya grundlag innehåller fortfarande inte någon miljögaranti. Marknadens krav är fortfarande överordnade miljön. Inte heller öppnar fördraget för nya möjligheter till att införa koldioxidskatter. EU:s jordbrukspolitik och fiskepolitik är fortfarande inskrivna i fördraget. Miljöpartiet vill ha kraftiga reformer kring frågan om klimatet och ansvaret för miljön, alternativt ett avskaffande av EU:s miljöförstörande jordbrukspolitik, men det kommer att vara mycket svårt så länge den är inskriven i fördraget.

11.3 Euratom blir tyvärr kvar

Tyvärr finns fortfarande Euratomfördraget kvar i Lissabonfördraget, vilket vi beklagar djupt. Euratomfördraget är ett fördrag sedan 1950-talet som handlar om att främja kärnkraften i EU. Miljöpartiet anser i likhet med miljörörelsen att detta bör strykas. I stället bör EU satsa på förnybara energikällor och införa ett protokoll om hållbar utveckling.

12 Rymdpolitik

Lissabonfördraget slår fast att rymdpolitiken blir ett politikområde inom EU, nämligen i artikel 172a i EUF-fördraget. Sverige är redan i dag ett av världens mest aktiva länder när det gäller rymdforskning och det borde ligga i vårt intresse att maximera det nationella inflytandet över rymdpolitiken.

I Europa har hittills ESA, European Space Agency, varit den organisation som ansvarat för rymdpolitik. Det är ett mellanstatligt samarbete med målsättningen att för uteslutande fredliga ändamål tillhandahålla och främja bl.a.

Fel! Okänt namn på

rymdforskning. Men som vanligt vill EU inte låta någon annan ha ensamrätt på rymdfrågorna så därför vill EU nu ha in det i Lissabonfördraget. I september 2008 finns det redan förslag på att EU vill lyfta fram och ta vara på ”synergier mellan civilt och försvar” och där den svenska regeringen anser att ”Sverige kan acceptera ... skrivningarna som rör försvarsområdet”. Från Miljöpartiets sida anser vi detta vara helt oacceptabelt. Regeringen skriver i propositionen om Lissabonfördraget, avsnitt 23.3.7, att ”syftet är att för utslutande fredliga ändamål tillhandahålla och främja samarbete”. Detta stämmer alltså inte eftersom regeringen samtidigt agerar för en rymdpolitik med skrivningar som rör försvarsområdet.

Det förs fram som argument att rymdforskning i EU behövs för att övervaka klimatförändringarna men sanning är att EU nu har backat från detta eftersom ESA redan har ett sådant program, kallat Climat Change. Det är för oss märkligt varför EU ska försöka göra dubbelarbete bara för att man vill få en EU-stämpel på saken.

Rymdpolitiken har kopplingar till försvarspolitiken som inte ska förringas. Miljöpartiet anser inte att rymdpolitik ska bli ett EU-område framför allt med tanke på att ESA redan finns och fungerar bra samt att EU gärna vill koppla ihop rymdpolitiken med försvarspolitiken. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

13 Inget undantag från EMU

Det svenska folket röstade nej till att Sverige skulle delta i EMU i folkomröstningen den 14 september 2003. Vår ekonomiska utveckling sedan dess har varit bättre än utvecklingen i EMU-länderna och ja-sidans skrämselfpropaganda har därmed kommit på skam. Finansministern Anders Borg (m) konstaterade t.ex. i Ekot den 21 april 2007 att det varken finns några nämnvärda ekonomiska eller politiska kostnader av att inte vara med i EMU.

Miljöpartiet anser att folkomröstningens tydliga resultat ska respekteras och att Sverige därmed borde få ett juridiskt grundmurat undantag från EMU på samma sätt som Storbritannien och Danmark redan har. Detta har dock regeringen vägrat att ens lyfta fram i förhandlingarna, vilket kan ställa till problem i framtiden. Före den svenska folkomröstningen i Sverige sade också Carl Bildt (m), i dag utrikesminister i regeringen, att om det blir ett nej i folkomröstningen måste Sverige få ett undantag. ”Allt annat är moraliskt otänkbart” och ”ett övergrepp på folkomröstningsresultatet” (Svenska Dagbladet den 9 september 2003). Miljöpartiet delar Bildts åsikter i denna fråga som han hade innan han blev utrikesminister.

De andra medlemsländerna i EU har hittills accepterat Sveriges ensidigt deklarerade undantag av politiska skäl, men det är osäkert hur länge folkomröstningens utfall kommer att respekteras. En bättre lösning vore givetvis om Sverige förhandlade om ett undantag på samma sätt som Danmark och Storbritannien har gjort.

14 Kan riksdagen godkänna fördraget enligt grundlagen?

Miljöpartiet anser att Lissabonfördraget står i konflikt med Sveriges grundlag. I regeringsformen, 10:5, står: ”Inom ramen för samarbete i Europeiska unionen kan riksdagen överlåta beslutanderätt som inte rör principerna för statskicket.” Miljöpartiet anser att förändringarna i Lissabonfördraget är så långtgående att de överskrider denna gräns. I remissvaret från Uppsala universitet skriver man att man till skillnad från regeringen ”gör motsatt bedömning”, dvs. att fördraget inte kan antas med mindre än det sker i enlighet med grundlagsändringar. Det betyder antingen två riksdagsbeslut med ett val emellan eller genom att utlysa en rådgivande folkomröstning.

Miljöpartiet menar att riksdagen inte kan godkänna Lissabonfördraget eftersom det står i strid med 10:5 regeringsformen, bland annat vad avser straffrätten och det oklara läget kring en rad institutionella förändringar som vi lyft fram i kapitel 5. Mot bakgrund av detta bör det vara ”två beslut med mellanliggande val”. Svensk grundlag är formulerad på detta sätt för att folkviljan ska få genomslag och för att medborgarna ska känna delaktighet och få bestämma vilken väg Sverige och EU ska gå. Vi anser också därför att det vore ett minimikrav att det genomförs en svensk folkomröstning.

Miljöpartiet menar att det är på flera punkter som Lissabonfördraget kommer i konflikt med Sveriges grundlag, 10:5 regeringsformen. De mest uppmärksammade gäller dock flexibilitetsklausulen, som innebär att EU i praktiken får kompetenskompetens, och ett utökat överstatligt beslutsfattande i ministerrådet utan möjlighet för folket att utkräva ansvar. Också passerellerna, som vi tar upp i kapitel 5.9, som gör det möjligt för EU att utvidga beslutsfattandet med kvalificerad majoritet till områden utan att ändra fördraget, är enligt oss i strid med 10:5 regeringsformen.

Svenska institutet för europapolitiska studier, Sieps, har sitt remissvar på departementsskrivelsen om Lissabonfördraget tagit upp frågan om regeringsformens formuleringar är ofullständigt analyserade. Sieps skriver bl.a. ”Den största förändringen som Lissabonfördraget medför är en förstärkning av EU:s kapacitet, det vill säga på vilket sätt EU är organiserat och fungerar. Det kan konstateras att denna förändring inte kan bedömas på ett tillfredsställande sätt enligt RF 10:5, eftersom frågan där begränsas till vad EU får göra men inte hur EU ska få göra detta. De konstitutionella följderna av medlemskapet i EU återspeglas därför inte på ett korrekt sätt i regeringsformen.”

Vi tycker att det ligger en hel del i detta påstående, det är alltså inte bara vad EU ska få göra som är intressant utan också hur det ska göras. Miljöpartiet är, till skillnad från Sieps, av uppfattningen att Lissabonfördraget både ger EU mer beslutskompetens och mer makt i form av majoritetsbeslut på EU-nivå, i stället för överstatlighet.

Majoritetsbeslut i EU leder till att, såsom Lagrådet skriver, ”varken de svenska väljarna eller riksdagen kan ställa någon till ansvar i de fall där den svenska representanten blivit nedröstad i ministerrådet. Detta innebär att vad som är en fundamental princip för den svenska statsstyrelsen inte får genom-

Fel! Okänt namn på

slag inom de områden där överlåtelse av beslutanderätt sker.” Miljöpartiet kan utifrån detta inte komma till annan slutsats än att Lissabonfördraget ”rör principerna för statsskicket” och därmed strider mot 10:5 regeringsformen.

15 Reflexionsgruppen för ”nya” EU har börjat

Knappt hade Lissabonfördraget skrivits under i Lissabon med pompa och ståt den 13 december 2007 förrän EU-eliten samma kväll flög vidare till Bryssel för att arbeta fram en ny överenskommelse om en ny grupp, nu kallad reflexionsgruppen, som ska blicka in i EU:s framtid. EU blir utan tvekan både fetare och bredare med åren och det verkar inte finnas någon hejd på det. Denna reflexionsgrupp ska identifiera nya framtida utmaningar för EU och analysera hur dessa ska bemötas. Tidshorisonten är 2020–2030. Enligt slutsatserna från EU-toppmötet den 14 december 2007 anges att omfattningen kan gälla bl.a. ”en förstärkning och modernisering av den Europeiska modellen för ekonomiska framgångar, hållbar utveckling som ett grundläggande mål för europeiska unionen, global stabilitet, migration, energi och klimatskydd samt kampen mot global osäkerhet, internationell brottslighet och terrorism”. Det är inte lite det. Samtidigt slår man dock fast att gruppen inte får ”ta upp unionens kommande budgetram”. Första rapporten ska avlämnas 2010. Gruppen består av nio medlemmar och leds av förre spanske premiärministern Felipe Gonzáles. Vem sa att EU skulle bli smalare och vassare?

Miljöpartiet anser att reflexionsgruppens mandat behöver klargöras och begränsas. Det är också viktigt att inte bara välja in personer som gillar att ge EU mer makt i denna grupp. Det finns en växande klyfta mellan den politiska eliten och medborgarna i EU-länderna, vilket inte minst visas i de folkomröstningar som genomförts om EU-konstitutionen och Lissabonfördraget. Sverige borde verka för att åtminstone någon av ledamöterna i reflexionsgruppen kommer att tas bland de som är kritiska till EU:s maktcentralisering och som vill se en annan utveckling av EU. Regeringen har hittills dock inte visat någon större vilja att sträcka ut en hand till EU-skeptikerna och risken är stor att den grupp som ska utreda EU:s framtid enbart kommer att bestå av sådana som vill öka EU:s makt. Detta bör ges regeringen till känna.

16 Sverige måste ha en folkomröstning

Sammanfattningsvis kan man konstatera att förslaget på Lissabonfördraget mycket tydligt leder till ökad makt för EU och därmed minskad makt till de nationella parlamenten. Detta gäller både i stort och smått: utrikespolitiken, säkerhetspolitiken, idrottspolitiken, flyktingpolitiken, makten över det juridiska systemet, rymdpolitiken m.m. EU går från att fatta beslut med enhällig-

het till att fatta beslut med kvalificerad majoritet på 68 nya områden. Det innebär att medlemsstaterna kan bli överkörda och att makten flyttar ännu längre från folken.

EU tar med Lissabonfördraget stegen allt närmare Europas förenta stater. Snart är det bara beskattningsrätten och kyrkopolitiken som inte omfattas av EU-beslut. Miljöpartiet anser inte att detta är rätt utveckling för EU.

Miljöpartiet anser att det ska hållas en folkomröstning i Sverige. För oss är det ohållbart att förvägra folket chansen att yttra sig om en så stor fråga som överföring av makt till EU. Med en folkomröstning ökar delaktigheten för medborgarna i EU. Undersökningar i Sverige visar samstämmigt att en stor majoritet av folket vill ha en folkomröstning. Enligt Sifo i juni 2007 ville 67 % av väljarna ha en folkomröstning.

Tyvärr verkar det bara bli Irland som arrangerar en nationell folkomröstning om Lissabonfördraget. Inte ens de länder som tidigare förkastade förslaget på EU-konstitutionen, Nederländerna och Frankrike, vill längre fråga folket om detta nya fördrag är bättre, utan man valde i stället att låta de nationella parlamenten rösta om fördraget.

Mot bakgrund av att ett av syftena med att tillsätta ett EU-konvent var att EU behövde komma närmare sina medborgare: Det fanns en insikt bland flera EU-ledare om att EU inte var särskilt intressant och populärt ute bland folket runt om i EU. Om man då tar fram ett fördrag för EU:s framtid så är det märkligt att inte fråga folket om man tycker att detta är rätt utveckling av EU eller inte.

Det nya fördraget är inget annat än EU-konstitutionen i nya kläder, och om de som gillar det nya fördraget menar allvar med de vackra orden om en ”medborgarnas union” kan de svårligen säga nej till att fråga folket. Det ligger onekligen en hel del i Frankrikes före detta premiärminister Jean-Pierre Raffarinns uttalande att ”en sann europé kan inte vara emot en folkomröstning”.

17 Avslutande lagändringar

Miljöpartiet anser att bristerna i Lissabonfördraget är omfattande och vi skulle vilja ha en helt annan utveckling av EU. Vi har i denna följdmotion på regeringens proposition om Lissabonfördraget pekat på några av de viktigaste punkterna där vi anser att utvecklingen går i fel riktning. Miljöpartiets tidigare hemställan om att utlysa en svensk folkomröstning om Lissabonfördraget har också avslagits av den borgerliga regeringen. Nu har också det irländska folket i en folkomröstning röstat nej till Lissabonfördraget och vi anser att det är helt fel att den svenska regeringen, liksom många andra regeringar i EU, ändå fortsätter ratificeringsprocessen i stället för att avbryta den.

Som en följd av denna analys av fördraget anser vi att riksdagen ska säga nej till att godkänna det.

Fel! Okänt namn på

Som en konsekvens av detta avslår också Miljöpartiet regeringens förslag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Stockholm den 13 oktober 2008

Maria Wetterstrand (mp)

Peter Eriksson (mp)

Max Andersson (mp)

Esabelle Dingizian (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Jan Lindholm (mp)

Mats Pertoft (mp)

Peter Rådberg (mp)

Mikaela Valtersson (mp)

Ulf Holm (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Tina Ehn (mp)

Mikael Johansson (mp)

Helena Leander (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Lage Rahm (mp)

Karin Svensson Smith (mp)

Christopher Ödmann (mp)